

Erfgoed en de Omgevingswet

Historische Kring Laren,
29 november 2024

Even
voorstellen ...

Wie doet wat?

Wat zijn uw
verwachtingen
van deze ochtend?

Antwoorden op de vragen

1. Wel – geen betrokkenheid
2. Beperkt tot nee
3. Wel gewaard, maar te weinig tijd / Incidenteel overleg / soepel, maar te weinig begrip / waan van de dag overheerst / gesprekken voorspoedig, maar traag
4. Redelijk tot geen kennis

Waar gaan we het over hebben

Intenties en achtergrond
van de Omgevingswet

Doelstelling van de Omgevingswet

Participatie

Instrumenten

- Omgevingsvisie

- Programma

- Omgevingsplan

- Omgevingsvergunning

Effectief beïnvloeden van de gemeente

Uitgangspunten

Intenties

Omgevingswet
Vier 'Besluiten'

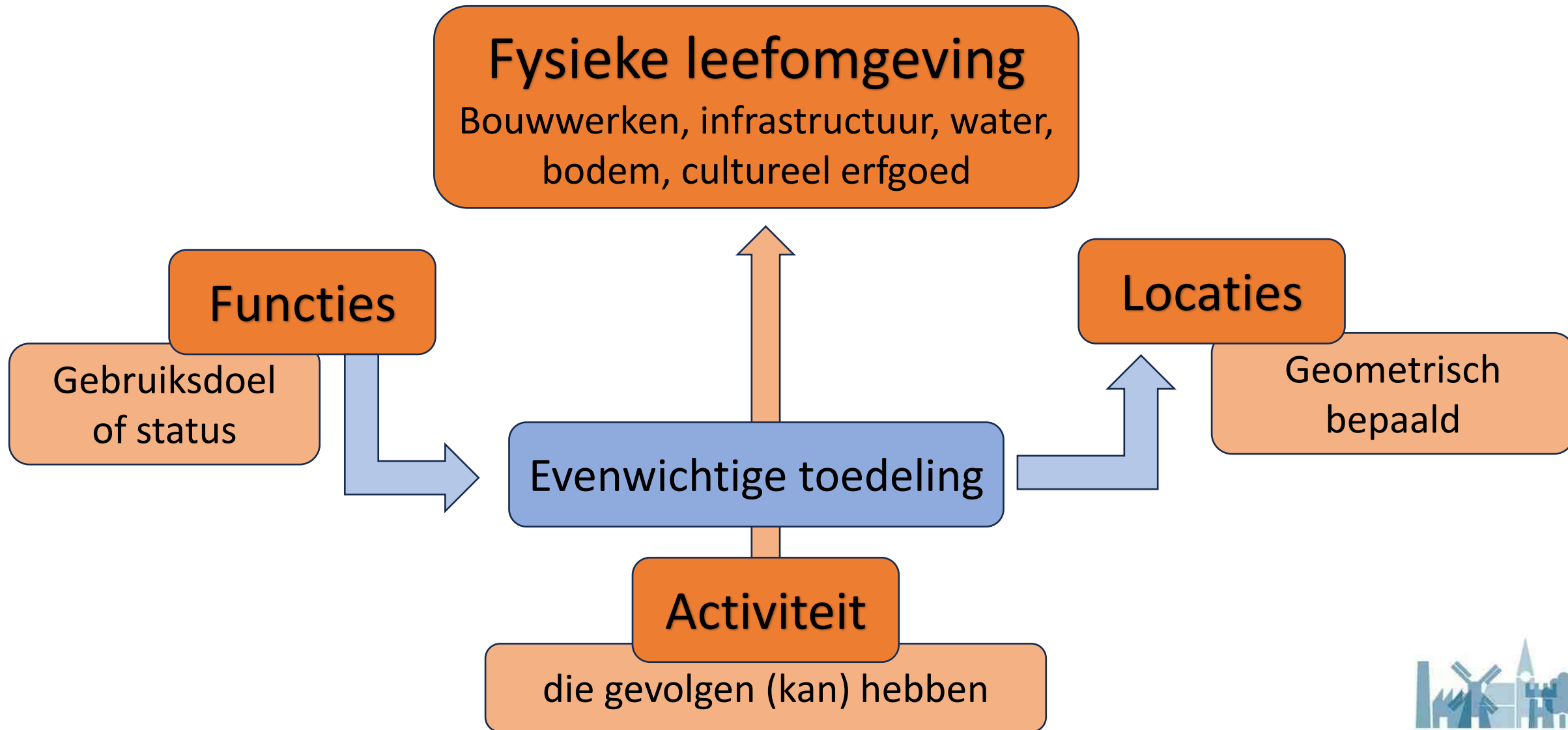
Doelen

Participatie

Begrippen

Instrumenten

Begrippen

Uitgangspunten

De wet legt vast wat er moet gebeuren; de 'Besluiten' bepalen aan welke normen en regels dat gebonden is

De uitvoering ligt vooral bij de gemeenten(decentraal)

Participatie: gebruikers krijgen meer invloed op hun omgeving

Doelen

De wet is ... gericht op het in onderlinge samenhang:

1. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur,

Doelen

2. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften

Doelen

De wet is ... gericht op het in onderlinge samenhang:

1. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en **goede omgevingskwaliteit**

Omgevingskwaliteit “duidt op het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap...”

Doelen

Omgevingskwaliteit

Van belang voor alles dat geen erfgoedstatus heeft, bijvoorbeeld:

- Industrieel erfgoed
- Gezichtsbepalende gebouwen
- Wederopbouw architectuur
- Markante wijken
- Post 1965

Omgevingskwaliteit biedt aanknopingspunt om niet-erkend erfgoed wel te beschermen

Omgevingswet en Erfgoedwet

De duiding wat cultureel erfgoed is en welke normen er gelden voor de zorg voor erfgoed staat in de Erfgoedwet

De regels hoe om te gaan met het cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving is geregeld in de Omgevingswet

Dus, de gemeente moet 'monumenten' van beschermende regels voorzien

Participatie

Verplicht, bij opstellen van de omgevingsvisie, het omgevingsplan en programma's

Maar hoe dat moet is niet vastgelegd in de wet, dat is aan de gemeente

Gemeenten hebben wel 'motiveringsplicht'

Participatie

Bij
veranderingen
in de omgeving

Initiatiefnemer is verplicht de
participatie te organiseren bij
de eigen activiteit

De gemeente stelt de regels
waaraan deze participatie
moet voldoen

Participatie

Onlangs van kracht: Wet
Versterking participatie op
decentraal niveau

Gemeentelijke
participatieverordening is
verplicht

Uitdaagrecht

Participatie ook verplicht bij
evaluaties van beleid

Participatie

Neem zelf initiatief

Samen aan de ontwerptafel

Samen = ook met andere organisaties

Ga wel uit van het eigen ideaalbeeld

Instrumenten

Omgevingsvisie

Programma's

Omgevingsplan

Omgevingsvergunning

} beleid

} regels

Instrumenten

Omgevingsvisie

Gebaseerd op identiteit van de gemeente

Voortborduren op bestaande kwaliteiten

Afweging tussen behoud en ontwikkeling

In algemene termen

Omgevingsvisie Hilversum 2040

Deel A: visie op hoofdlijnen

Instrumenten

Programma

Uitwerking omgevingsvisie in programma's, bijvoorbeeld een programma erfgoed of kerken

Programma's opstellen en uitvoeren kan samen met anderen, zoals erfgoed-verenigingen of kerkbesturen

Programma's zijn bindend voor de gemeente, maar niet voor de deelnemende partijen

Instrumenten

Omgevingsplan

Wat in de omgevingsvisie in algemene woorden wordt vastgelegd en de doelen van de wet worden in het omgevingsplan concreet in het stellen van regels die juridisch bindend zijn

Artikel 2.4 Omgevingswet: “De gemeenteraad stelt voor het gehele grondgebied van de gemeente één omgevingsplan vast waarin regels over de fysieke leefomgeving worden opgenomen

Instrumenten

Omgevingsplan

Bestemmingsplannen verdwijnen

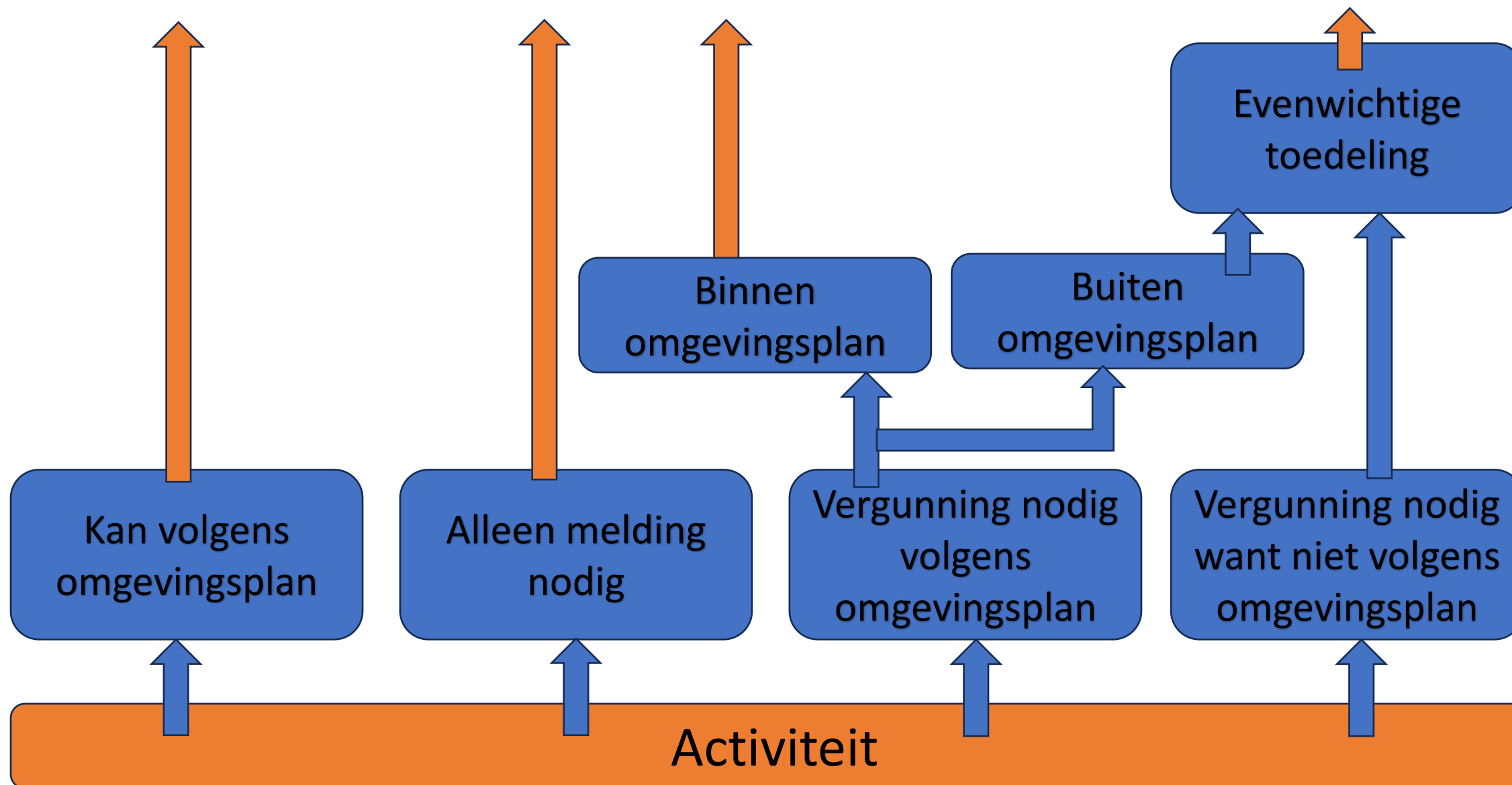
De term 'bestemming' komt in de omgevingswet niet meer voor

Nieuwe centrale begrippen:

- Fysieke leefomgeving
- Functies
- Locaties
- Activiteiten
- Evenwichtige toedeling van functies aan locaties

Begrippen

Uitvoering activiteit

Instrumenten

Vergunningplicht bij erfgoed

De Omgevingswet schrijft voor dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning activiteiten uit te voeren aan *in de wet beschermd* erfgoed in de fysieke leefomgeving. Denk aan slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen van een monument of het herstellen of gebruiken ervan waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht

Omgevingsvergunning

Vergunning vrij

Participatie niet
verplicht

Vergunningplicht

Binnenplans: participatie
niet verplicht

Participatie kan wel
voorwaarde zijn in
vergunningaanvraag

Voorwaarde kan geen
grond zijn voor
weigering vergunning

Buitenplans: participatie
verplicht

Participatieproces
onderdeel van beoordeling
vergunningaanvraag

Slecht participatieproces kan
grond voor weigering
vergunning zijn

Overdoen participatieproces

Instrumenten

Omgevingsplan

Er is een overgangsfase: elke gemeente heeft van rechtswege een tijdelijk omgevingsplan

Dat bestaat uit alle bestemmingsplannen + verordeningen + wat door de rijksoverheid verplicht is gesteld (bruidsschat)

Voor 2032 moeten alle gemeenten een definitief omgevingsplan hebben opgesteld

De praktijk zal zijn dat er per gebied of thema gewerkt gaat worden aan het definitieve omgevingsplan

Erfgoed en regels in het omgevingsplan

Instrumenten

Instructieregels van de
rijksoverheid (of provincie) die
altijd gelden en die van belang zijn
voor erfgoed (Bkl 5.130):

De omgeving van een monument

Wijzigingen rijksmonumenten en
adviescommissie

Rijksmonumenten en gemeen-
telijke monumenten monumenten

Afwijking van het omgevingsplan

Een voorgenomen activiteit kan afwijken van het tijdelijk omgevingsplan. Er zijn dan twee mogelijkheden:

1. Een buitenplanse omgevingsplanactiviteit
2. Een wijziging van het omgevingsplan

Buitenplanse omgevings- planactiviteiten

Instrumenten

Verlenen van
omgevingsvergunning bij
buitenplanse activiteiten is
neergelegd bij het college
van B&W

De gemeenteraad kan een
bindend adviesrecht
vastleggen over soorten van
afwijkingen van het
omgevingsplan

De gemeenteraad moet
vooraf de lijst van soorten
afwijkingen vaststellen

Totstandkoming / wijziging van het omgevingsplan

Kennisgeving van het voornemen om
een omgevingsplan te maken

Daarna volgens de regels van de
openbare voorbereidingsprocedure

Ontwerp-omgevingsplan in College
van B&W en de Gemeenteraad

Mogelijkheid tot indienen zienswijze

Treedt in werking vier weken na
officiële bekendmaking

Beroep tegen omgevingsplan is
mogelijk bij de Raad van State

In de kennisgeving moet ook staan
hoe het participatieproces er uitziet

Instrumenten

Het omgevingsplan

De spil bij het bepalen hoe de omgeving gebruikt gaat worden

Nieuwe termen, nieuwe werkwijze

Verschil tussen rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en niet-beschermde bouwwerken

Goede omgevingskwaliteit

Nieuw is de aandacht voor de omgeving van een monument

Nu overgangsfase

Afwijken van het tijdelijke omgevingsplan

Er gaat gewerkt worden aan het definitieve omgevingsplan

Tot stand komen van het omgevingsplan: participatie

Hoe kan je effectief het omgevingsplan beïnvloeden?

Invloed: wat kan je er zelf aan doen?

Wanneer ben je als
organisatie effectief?

Geef een paar gouden regels

Elementen strategie

De vier elementen van een strategie

1. Interne discussie en meningsvorming
2. Draagvlak en bondgenoten
3. Het werk van ambtenaren
4. Besluiten in de gemeenteraad en door het gemeentebestuur

Elementen strategie

1. Interne discussie

Begin altijd met de vraag:
wat willen we bereiken?

Waarom vinden we dat wat
van waarde is, bewaard moet
worden?

Denk aan 'cultureel erfgoed'

Kijk ook naar 'goede
omgevingskwaliteit'

tip

*Zet als erfgoedorganisatie op een rijtje
waaruit de omgevingskwaliteit
bestaat. Verbind daarbij verleden aan
het heden en kijk niet zozeer naar
afzonderlijke gebouwen, maar naar de
samenhang in de verschillende delen
van de gemeente: buurt, wijk,
binnenstad, dorpskern*

Elementen strategie

1. Interne discussie

Waarom vinden we dat wat van waarde is, bewaard moet worden?

De inhoudelijke onderbouwing (het 'waarom') van wat van waarde is, is nodig om het belang ook aan anderen duidelijk te maken.

Denk aan ambtenaren, gemeenteraadsleden, de wethouders, potentiële bondgenoten, maar eerst en vooral aan de inwoners van de gemeente.

*Zet 'waarom dat wat van waarde is ook bewaard moet worden' op papier.
Betrekt hier de 'omgevingskwaliteit' bij.
Bespreek dit stuk en stel het vast.
Breng een rangorde aan.*

doen

Na de interne discussie

Zorg voor draagvlak en
bondgenoten

Het werk van ambtenaren

Besluiten in de
gemeenteraad en door het
gemeentebestuur

Het werk van ambtenaren

Zorg voor goede contacten met de ambtenaar of afdeling Erfgoed. Beleg in een vroeg stadium een informeel overleg met de ambtenaar om de eigen bedoelingen en plannen toe te lichten

Zorg voor goede contacten met de ambtenaren die bezig zijn met het opstellen van het omgevingsbeleid en specifiek het omgevingsplan

Maak eventueel een voor extern gebruik geschikte en verkorte versie van de uitkomst van de interne discussie

Besluiten in de gemeenteraad en door het college van B&W

Breng in kaart
welke raadsleden
oog hebben
voor
'erfgoed'
in brede zin

tip

Bekijk hoe je op een logische maniert raadsleden, de wethouder of het hele college op de hoogte brengt van je eigen ideeën over dat wat van waarde is, bewaard moet worden

Zoek samenwerking met andere organisaties en stel gezamenlijk een plan op hoe raadsleden, de wethouder of het hele college op de hoogte te brengen van de eigen ideeën over omgevingsbeleid

Beleid en regels

Beïnvloeden van de
houding over erfgoed

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK OMGEVINGSBELEID

Een strategie voor erfgoedorganisaties

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK OMGEVINGSBELEID

Een strategie voor erfgoedorganisaties

Beleid

Regels Houding

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK

Beleid en regelsOMGEVINGSBELEID

Een strategie voor erfgoedorganisaties

Regels zijn gebaseerd op beleid

Niet alles kan in hanteerbare regels gevat worden

Veel zaken zullen afwijken van de regels: de evenwichtige toedeling van functies aan locaties

Regels worden gaandeweg aangepast; beleid is dan een maatstaf

Bij dit alles speelt de houding van de wethouder, de raad, ambtenaren en inwoners een stevige rol

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK OMGEVINGSBELEID

Een strategie voor erfgoedorganisaties

De houding over erfgoed

De houding bij politici, ambtenaren en inwoners van de gemeente valt te beïnvloeden

Het heeft te maken met de eigen opstelling en hoe je te boek staat

Hoe doen we dingen? Hoe wordt er naar ons gekeken?

Hoe komen we over?

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK

Beïnvloeden van de houding over erfgoed

Een strategie voor erfgoedorganisaties

Welk idee bestaat er over de eigen organisatie

Laat zien dat wat je nastreeft iets positiefs is

Zeg niet bij voorbaat tegen alles nee

Bied je kennis aan (wat is 'goede omgevingskwaliteit')

Breng je eigen verhaal met overtuiging

Stel je coöperatief op

Zoek naar overeenkomsten, niet de verschillen

INVLOED OP HET GEMEENTELIJK

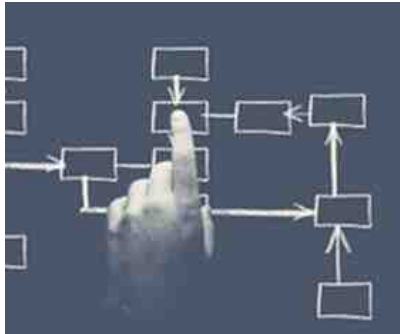
Beïnvloeden van de houding over erfgoed

Een strategie voor erfgoedorganisaties

Zorg voor draagvlak (mobiliseer achterban – zoek publiciteit)

Kijk wie bondgenoten zijn

Houd een open oog voor de andere doelstellingen: gezondheid, ontwikkeling

Denk vooruit: bedenk wat je uiteindelijk wil bereiken en bepaal dan welke activiteiten daarvoor nodig zijn. Strategisch opereren is belangrijker dan in actie komen op het moment dat het mis gaat

Neem het voortouw: neem zelf initiatieven om erfgoed goed te verankeren in gemeentelijk beleid. Wacht niet op formele momenten van inspraak

Doe het samen: werk samen met bondgenoten en begin daar zo snel mogelijk mee

Werk aan draagvlak: Maak bekend waar je mee bezig bent en zorg ervoor dat veel mensen je steunen, de erfgoedstem wordt dan beter gehoord

Weet wanneer wat speelt: ken alle stappen van beleid en uitvoering en breng het erfgoedbelang in bij elke stap.

Alles over de Omgevingswet en Erfgoed

- Handreiking '[Omgaan met de Omgevingswet](#)'
- Strategie voor erfgoedorganisaties '[Invloed op het gemeentelijk omgevingsbeleid](#)'
- Meer informatie:
Hans Buis, buis@heemschut.nl

Verder zoeken op websites

Wettekst

- De tekst van de Omgevingswet: <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/inhoud/>
- De Memorie van Toelichting op de Omgevingswet: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33962-3.html>
- Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl): <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/besluit-kwaliteit-leefomgeving/> of: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-292.html>
- Handzame kennis over de Omgevingswet: <https://iplo.nl/> of: <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/>

Omgevingsvisies

- De Nationale Omgevingsvisie (NOVI):
- <https://denationaleomgevingsvisie.nl/publicaties/novi-stukken+publicaties/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1760380>
- Provinciale Omgevingsvisies: <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsvisie-provincie/de-12-provinciale-omgevingsvisies/>

Omgevingsplan

- Kijk “hoe gemeenten cultureel erfgoed beter kunnen beschermen, door wettelijke begrippen eenduidig toe te passen (in het omgevingsplan)” op: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2020/01/01/handreiking-begrippenkader-cultureel-erfgoed-onder-de-omgevingswet>
- Bescherming van de omgeving van een monument: <https://www.geldersgenootschap.nl/nieuws/omgevingswet-de-omgeving-van-het-beschermde-monument.aspx>